

A GYEP HATÁSA GAZDÁLKODÁSUNKRA

Bódi L. - Éles J.

A gazdaság korábbi közel 400 hektáros gyepét 721 hektárra növeltük, majd a Bödönháti Állami Gazdaságtól kapott bedöglött rizsföldek gyepesítése után 2012 hektáros gyepünk lett. A szakszerű gazdálkodás eredményeként a kétezer hektár gyep átlagában 5,5 t/ha szénaérték termelt. A magánosítás után a fenti gyep nagy részét kiosztották és gazdaságunk tulajdonában csak 827 hektár maradt. Mivel a legelők javát magánosították, a kisebb termésűek maradtak meg, így az átlagtermés 4,3 t/ha szénaértékre csökkent, de még így is jelentős volt az állatállomány ellátásában.

Szarvasmarha létszámunk az 1960. évi 1661-ről fokozatosan 4748-ra növekedett, követve az egyre javuló legelőink területét és termését. Hasoulóan 2,8-szorosára nőtt a tehénállományunk is. Az 1960-as 605 tehén helyett 1990-ben 1731 tehene volt gazdaságunknak. Később a legelők csökkenésével arányosan csökkent a szarvasmarhaállományunk is, de még most is 4.000 darabból 1.350 tehentünk van. Ez a nagy szarvasmarhalétszám a javított legelőgazdálkodásunk következménye.

A termeltett rizsföld javítása gyepesítéssel

1978-ban a Bödönháti Állami Gazdaság felszámolásával a Hajdúnánási Állami Gazdaság használatába kerültek Polgár határában lévő rizsföldek. A szakszerű talajelőkészítés és árasztásos öntözés megvalósítása mellett is gyenge, egy-két mázsás eredményeket értünk csak el, ami nem biztosította a földterületen a jövedelmező gazdálkodást.

Az árasztásos öntözés fokozottan igénybe vette a művelt talajréteget. A néhol szikfoltos talaj művelése és talajelőkészítése nagy figyelmet igényelt. Az öntözés miatt tömörödött és levegőtlené vált talaj állandó lazítását őszi szántással és talajelőkészítéssel próbáltuk megvalósítani. A szikes részeken indokolt volt a tavaszi szántás végzése, mely főleg esős évjárat esetén jobban biztosította a talajszerkezet javítását. A megfelelő talajállapot és egyenletesség kialakítása érdekében a szántás után és tavasszal magágyelőkészítés előtt is tárcsás elművelést végeztünk. Megfelelő talajelőkészítési munkák, - mely elsősorban a talajszerkezet javítására a levegőztetés növelésére és a tömörödött rétegek megszüntetésére irányult - ellenére sem lehetett biztosítani az egészséges nagy termőképességű állomány igényének kielégítését.

A gazdaságossági szempontok előtérbe kerülése megkövetelte a bedöglött rizsföldek altalajlazítással egybekötött fűkeverékkel való javítását. A rizstermeléskor használt csatornákat felszámoltuk. Az altalajlazítással megszüntettük a tömörödött nedves réteget, így javítottuk a talaj levegő- és vízgazdálkodását, a telepített gyep gyökérzete pedig javította a talajszerkezetet.

A telepített gyepet kezdetben csak kaszáltuk, később legeltettük. A területen időjárási viszonyoktól függően elsősorban a csapadékmennyiségtől függően, 5-6 t/ha-os termésátlagot

értünk el. A 8-10 év után feltört gyepék szántóföldi növénytermesztésre alkalmassá váltak. Az elvégzett altalajlazítási talajjelőkészítési munkák, valamint a gyep pozitív hatása a talajállapotról együttesen tették lehetővé a föld minőségének javulását. A terület a kilencvenes évek elején kárpótlási terület lett. A kistermelők által megművelt területeken többek között őszi kalászosokat, cukorrépat termesztenek, melyet a Tedej Rt takarít be. A búzánál elért közel 5 t/ha-os, valamint a cukorrépánál elért 50 t/ha-os termésátlagok bizonyítják a gyepgazdálkodással javított területek minőségjavulását, a rajtuk elérhető gazdaságos termelést.

Üszőnevelés - legelőre alapozva

Az üszőnevelés a szarvasmarhatenyésztés inproduktív időszakát képezi, így ökonómiai szempontból a minél olcsóbb és a lehetőségeken belüli minél rövidebb idő alatt állítjuk elő a nagy termelőképességű, jól fejlett, egészséges, szilárd szervezetű, jó konstitúciójú, nagy élettartamú tenyészállatokat, melyek megalapozzák a gazdaságos termelést. E két szempont jelenti a tenyészüsző nevelés feladatát, melyre legalkalmasabb a legeltetési tartás.

A legeltetés valamennyi takarmányozási mód közül a legolcsóbb, valamint a legtermészszerűbb. A fejlődésben lévő legelőn tartott állat sokat mozog, izomzata, csontozata jól fejlődik, szervezete szilárd, nagy ellenállóképességű lesz. A gyep gazdag ásványianyag és aminosav összetételével is elősegíti az állatok harmonikus fejlődését. Az ásványi anyagok közül jelentős a gyep P, K, Ca, Mg, Zn és Fe-tartalma. A legeltetés körülményei között az üszők bőséges B karotin ellátásban részesülnek, mely alapvető hatással van a szaporodásbiológiai folyamatokra, elsősorban a lutevizáló hormon termelésére, így az ivarzásra és a tüszőrepedésre. A B-karotin szintnövekedése kedvezően befolyásolja a termékenyülési indexet is.

A korai tenyésztésbevitel érdekében a 640-660 g-os napi testtömeggyarapodáshoz szükséges táplálóanyag mennyiséget kell biztosítani a legelőnek. A jó minőségű gyepék az éven át, illetve az éven felüli üszők táplálóanyag szükségletét fedezni tudják. Így ezek takarmánya a nyári időszakban kizárólag legelőből lehet. A mi éghajlati viszonyaink között azonban nem mindig lehet kizárólag legelőre alapozni az állatok takarmányozását; mivel hazánkban kevés az olyan jó minőségű gyep, amely a nyári meleg időszakban is tudja biztosítani a megfelelő mennyiségű szárazanyag tömeget. Ilyenkor a hiányt legcélszerűbb szántóföldi zöldtakarmányokkal kiegészíteni.

A legelőből táplálóértéke időszakonként változik. Kezdetben az energiatartalma csekély, jelentős a fehérjetartalma, később a fehérjetartalom csökkenése mellett romlik a fő emészthetősége is, nő a lignintartalma. A legelő tápértékét a beltartalmi tényezők szabályozzák, amelyek közül a nyersfehérje és a nyersrost aránya a legfontosabb. A nyersfehérje hatékony emésztése a 2:1-es rostfehérje arányánál megfelelő. Rost hiányában nem alakul ki az állatnál a jóllakottság érzése, romlik a retenció, ami az emésztés hiányosságának fő oka. A nem megfelelő fehérje-rost arány anyagcserezavarokat okoz, amelynek csendes, vagy rendszertelen ivarzás a

következménye. A megfelelő arány biztosítása érdekében elengedhetetlen terítés takarmányok (széna, szalma) etetése a legeltetés mellett.

A fajokban gazdag legelő ízletes, és növeli az állat nyáelválasztását, a felvett fű mennyiségét. A folyamatos legeltetés következtében megváltozik az egyes fűfajok aránya, előtérbe kerülnek a kevésbé ízletes fajok, melyeket nem szívesen legel az állat. A folyamatos taposás tömörre, levegőtlenre teszi a talajt, mely szintén kedvezőtlenül hat a fajösszetételre. Így a gyepek rekonstrukciója, pihentetése még a szakaszos legeltetés mellett is elengedhetetlen.

Már a Tedej Agrártermelő és Szolgáltató Részvénytársaság jogelődje, a Hajdúnánási Állami Gazdaság is a természet-szerű állattartásra törekedett. Több mint 2.000 hektár legelővel rendelkezett, mely a privatizáció időszakában csökkent ugyan, de napjainkban is gyakorlatilag korlátlan mennyiségű legelő áll rendelkezésre.

Az Rt-nél is elsősorban a tenyésztés-nevelés megvalósítása folyik legelőre alapozva. Az éven aluli üszöket fokozatosan szoktatjuk a nagymennyiségű legelőfű felvételére. A nagyobb energia- és fehérjekoncentráció, illetve a korlátozott takarmányfelvevő képesség miatt az üszőtáp és a széna etetése, a fokozatos átállás időszakában pedig más tömegtakarmányok etetése mindenképp szükséges.

Az éven felüli üszők a megfelelő gyeplétekor - csupán széna és üszőtáp kiegészítést kapnak. A szárazságra hajló éghajlati viszonyok és a szikkoltos, kedvezőtlen talajadottságú területek gyepe a nyári meleg időszakban, főleg július-augusztus hónapokban kiszárad, így nem tudja biztosítani az állatállomány ellátását. Ilyenkor az üszők takarmányozását szántóföldi zöldtakarmányokkal és silózott takarmányokkal kell megoldani. Az idei év csapadékos, kedvező időjárása lehetővé tette az állatok folyamatos legelőn tartását, az augusztus végi, szeptemberi esőzések pedig a teljesértékű gyephasznosítást is lehetővé tették. Az októberi enyhe időjárást kihasználva az állatok még jelenleg is legelőn tartózkodnak. (1996.nov.6-án).

A vemhes üszöket a vemhességük 230. napjáig tartjuk a legelőn. A vemhesség második szakaszában a vemhenővekedés megnövekedett energiaigényét, valamint a nyugalmat és az állatok pihenését már a központi telepen, istállózott körülmények között biztosítjuk.

Napjainkra tisztázódtak a tulajdonviszonyok, így lehetővé vált a feltétele 300 hektárnyi legelő rekonstrukciójának. A gravitációs öntözés helyett Bauer és Linear öntözőberendezésekkel pótoljuk a hiányzó vízmennyiséget, s így növelhető a gyepléte hozama és minősége. Az Rt-nél kialakított szakaszos legeltetés, az öntözött, rekultivált gyepek létrehozása jelentős lépést jelent az intenzívebb gyeptakarmányozás létrehozásához, a gazdaságosabb, természet-szerűbb állattartás megvalósításához.

Szerzők: Bódi László vezérigazgató

Éles József igazgatóhelyettes

Tedej Agrártermelő Rt., 4085 Hajdúnánás-Tedej, Fő út 9.